

En litteraturstudie om pedagogiska åtgärder för att stöda utvecklingen av sociala färdigheter hos barn med autism

Camilla Lindgren

Examensarbete
Det sociala området
2011

EXAMENSARBETE	
Arcada	
Utbildningsprogram:	Det sociala området
Identifikationsnummer:	3393
Författare:	Camilla Lindgren
Arbetets namn:	En litteraturstudie om pedagogiska åtgärder för att stöda utvecklingen av sociala färdigheter hos barn med autism
Handledare (Arcada):	Ingmar Sigfrids
Uppdragsgivare:	
<p>Sammandrag:</p> <p>Det här examensarbetets syfte är att få reda på vad som uppfattas som stödåtgärder i utvecklingen av sociala färdigheter hos barn med autism. Samtidigt undersöks även hur inklusion beaktas i dessa metoder som socionomen kunde använda sig av för att stöda utvecklingen av sociala färdigheter hos barn med autism. Jag avgränsar arbetet till att omfatta barn med autismspektrum störningar och exkluderar andra former av autism, inklusive autism i samband med utvecklingsstörning. Mina frågeställningar var: Vad uppfattas som stöd i utvecklingen av sociala färdigheter hos barn med autism? och Hur beaktas inklusion i metoderna som socionomen använder för att främja utvecklingen av sociala färdigheter hos barn med autism? För att nå resultat har åtta vetenskapliga artiklar systematiskt bearbetats genom en innehållsanalys. Stödåtgärder som kommer upp i min undersökning är interventioner med sociala berättelser, interventioner med tyngd på kamrattöd, gruppinterventioner och intervention med hjälp av video. Resultaten i undersökningen visar att intervention med hjälp av video har minst effekt som stöd i utvecklingen av sociala färdigheter hos barn med autism. Resultaten av de andra interventionerna visar att de kan bidra till utveckling av sociala färdigheter hos barn med autism. Interventionerna beaktar inklusion i olika grader där inklusion beaktas mest i interventionerna med kamrattöd och minst i interventionen med video som stöd. Interventionerna har som gemensam faktor en strävan efter att ge barn med autism kunskaper för att utveckla sociala färdigheter.</p>	
Nyckelord:	Autism, inklusion, sociala färdigheter
Sidantal:	55
Språk:	Svenska
Datum för godkännande:	

DEGREE THESIS	
Arcada	
Degree Programme:	Social services
Identification number:	3393
Author:	Camilla Lindgren
Title:	A literature review of pedagogic measures to help support children with autism in their development of social skills
Supervisor (Arcada):	Ingmar Sigfrids
Commissioned by:	
<p>Abstract:</p> <p>This thesis aims to find out what kind of support measures there is to help children with autism develop social skills. Inclusion is also examined in the interventions that the social carer could apply to help support the social skills development in children with autism. I have limited the research to include only children within the autism spectrum and excluded other forms of autism including autism in connection with a mental disability. The questions for my research were: What is perceived as support for children with autism in the development of their social skills? and How is inclusion considered in the interventions that the social carer could use to promote the development of social skills in children with autism? To achieve results in this literature review, eight articles have been reviewed and systematically processed by using a contents analysis. Interventions that occur in my research are Social Stories, Peer-Mediated interventions, group interventions and Point-Of-View Video Modelling. Results show that the Point-Of-View Video Modelling is least effective as support in developing social skills in children with autism. Results also show that the other interventions may contribute in the development of social skills in children with autism. The interventions vary in taking inclusion into account. Inclusion is most taken into account in the Peer-Mediated interventions and least in the Point-Of-View Video Modelling. A common factor for these interventions is that they all aim to give children with autism knowledge of how to develop social skills.</p>	
Keywords:	Autism, inclusion, social skills
Number of pages:	55
Language:	Swedish
Date of acceptance:	

INNEHÅLL

1	INLEDNING	Error! Bookmark not defined.
1.1	Syfte och avgränsning.....	6
1.2	Frågeställningar.....	6
2	BAKGRUND	7
2.1	Autism.....	7
2.2	Autismspektrum.....	8
3	TEORETISK REFERENSRAM	15
3.1	Inklusion.....	15
3.2	Social kompetens.....	19
3.3	Utveckling av sociala färdigheter hos barn med autism.....	21
4	METOD	24
4.1	Litteraturstudie.....	25
4.2	Forskningsetiska aspekter.....	25
4.3	Material.....	26
4.4	Bearbetning och analys.....	27
5	RESULTATREDOVISNING	28
5.1	Vad upplevs som stödåtgärder?.....	28
5.2	Hur stöder interventionerna utvecklingen av sociala färdigheter?.....	32
5.3	Hur beaktas inklusion i metoderna?.....	34
6	DISKUSSION	36
6.1	Resultatdiskussion.....	37
6.1.1	<i>Vad upplevs som stödåtgärder?.....</i>	<i>37</i>
6.1.2	<i>Hur stöder interventionen utvecklingen av sociala färdigheter?.....</i>	<i>39</i>
6.1.3	<i>Hur beaktas inklusion i metoderna?.....</i>	<i>41</i>
6.2	Metoddiskussion.....	43
6.3	Avslutande diskussion.....	45
6.4	Fortsatt forskning.....	46
	Källor:	47
	Bilaga 1. Tabell 1. Resultat av artikelsökning	51
	Bilaga 2. Tabell 2. Artikelöversikt	53

1 INLEDNING

Varje dag sätts vi flere gånger i situationer då vi kommer i kontakt med andra människor och blir tvungna till interaktion. Största delen av oss människor vet hur vi ska handla i olika situationer. Redan i ett tidigt skede av livet börjar de flesta lära sig olika regler och förhållningssätt för sociala situationer. Dessa bygger man på längs med livet och man lär sig hur man skall hantera olika sociala situationer. Man lär sig att läsa kroppsspråk och ansiktsuttryck och att förstå bakomliggande tankar till någons handlingar. Däremot grundar sig stora delar av problematiken hos personer med autism på social växelverkan. För att fullt inkluderas i samhället krävs det att individen kan kommunicera och växelverka med andra människor. Detta behöver personer med autism stöd och hjälp med.

Jag har valt att göra en litteraturstudie om vad som uppfattas som stöd i utvecklingen av sociala färdigheter hos barn med autism. Jag vill veta hur inklusion beaktas i dessa metoder som socionomen kunde använda sig av för att stöda utvecklingen av sociala färdigheter hos barn med autism. Jag valde ämnet för att jag är intresserad av social interaktion och hur barn med specifika svårigheter på detta område kan utveckla sociala färdigheter. Jag anser att det är viktigt att speciellt professionella vet hur de kan finnas till hands för ett barn med autism och hur de kan stöda barnet i dess utveckling av sociala färdigheter. Socionomen som arbetar på daghem, i skolor, inom eftermiddagsverksamhet eller inom fritidssektorn kan vara en aktiv part i att hitta en lämplig interventionsmetod och förverkliga den. Jag hoppas att resultatet av min undersökning kan användas för att stöda utvecklingen av sociala färdigheter hos barn med autism.

1.1 Syfte och avgränsning

Mitt syfte är att ta reda på vad som uppfattas som stödåtgärder i utvecklingen av sociala färdigheter hos barn med autism och hur dessa stödåtgärder beaktar inklusion. Det är viktigt för professionella som kommer i kontakt med personer med autism, inom dagvård, skola och fritidsverksamheten, att veta hurdana stödåtgärder man kan använda sig av för att främja utvecklingen av sociala färdigheter hos barn med autism. Det är också bra att veta om och på vilket sätt dessa metoder har en inverkan i fråga om inklusion.

Autism, Aspergers syndrom, atypisk autism och desintegrativ störning hör under benämningen autismspektrum störningar. Jag avgränsar min studie till att omfatta personer med diagnos inom autismspektrumet. Jag utesluter andra former av autism och autism som förekommer i samband med någon form av utvecklingsstörning.

1.2 Frågeställningar

För att nå syftet med min undersökning har jag formulerat följande frågeställningar:

- Vad uppfattas som stöd i utvecklingen av sociala färdigheter hos barn med autism?
- Hur beaktas inklusion i metoder som socionomen använder för att främja utvecklingen av sociala färdigheter hos barn med autism?

2 BAKGRUND

I det här kapitlet tar jag en historisk tillbakablick och beskriver funktionshindret autism och dess problematik. Jag tar även upp tidigare forskning om hur man kan stöda och uppmuntra social utveckling hos ett barn med autism

2.1 Autism

Högst sannolikt har det redan länge innan man uppmärksammade tillståndet och gav det ett namn funnits personer med autism. Det finns många berättelser skrivna om personer som troligen levt med autism. Inte förrän 1943 då Leo Kanner publicerade en artikel, i vilken han redogjorde för gemensamma symptom hos ett antal barn som var remitterade till hans klinik, började forskning om autism äntligen ta fart. Beteendet hos barnen beskrevs i detalj men han valde ut vissa drag som han ansåg vara centrala för en diagnos. Dessa symptom var uttalad brist på känslomässig kontakt med andra människor, intensivt insisterande på enformighet i självvalda, ofta bisarra och överdrivna repetitiva rutiner, stumhet eller markanta avvikelser i tal, intresse för och skicklighet med att manipulera föremål, välutvecklade visuospatiala färdigheter eller utantillminne samtidigt med inlärningssvårigheter på andra områden, ett intelligent, vaket utseende. Detta beteendemönster kallade han ”tidig barndomsautism” (Wing 1998 s.17-20)

Hans Asperger publicerade i sin tur 1944 en artikel om en liten grupp barn och unga som hade ett annat beteendemönster som han kallade Asperger syndrom. Drag som Asperger ansåg centrala för sin grupp var naivitet, opassande sociala närmanden mot andra, mycket begränsade specialintressen för sådana saker som tågtidtabeller, god grammatik och vokabulär men monotont tal som används för monologer, inte samtal, dålig motorisk koordinationsförmåga, funktionsförmåga från medel till övernormal,

men ofta med specifika inlärningssvårigheter på ett eller två områden och en markant brist på sunt förnuft. Föräldrarna lade inte märke till avvikelserna innan barnet fyllt tre år eller innan de börjat gå i skola. Asperger ansåg att hans syndrom skilde sig från Kanners men att det finns många likheter mellan dem. (Wing 1998 s.20)

2.2 Autismspektrum

Autismspektrum är ett paraplybegrepp för olika tillstånd med gemensamma begränsningar inom tre områden: social interaktion, kommunikation och föreställningsförmåga. Det omfattar diagnoserna autism, Aspergers syndrom, atypisk autism och desintegrativ störning. (Klasén McGrath 2009. a.)

Autismspektrum störningar kan förekomma på alla olika begåvningsnivåer och variera stort från fall till fall men har gemensamma bakomliggande likheter. Ibland förekommer svårigheter i psykiska, fysiska och motoriska färdigheter i samband med autismspektrumet. (Klasén McGrath 2009. a.) Autismspektrumstörningar är en genomgripande utvecklingsstörning eftersom det finns en kvalitativt nedsatt förmåga på olika områden. Med kvalitativt nedsatt förmåga menas att den nedsatta förmågan kan bero på mer än endast sen utveckling eller sekundärt handikapp. (Peeters 1998 s.17-18).

Autistiskt syndrom kallas även Kanners syndrom, klassisk autism och infantil autism. (Klasén McGrath 2009. b.)

Aspergers syndrom kallas ibland högfungerande autism och förekommer ibland som en synonym för autism hos personer med normal eller högbegåvning. Aspergers syndrom grundar sig för det mesta på problem inom social interaktion och föreställningsförmåga och diagnostiseras oftast i åldern 8-11 år. (Klasén McGrath 2009. c.)

Atypisk autism innebär att personen inte uppnår alla de kriterier som krävs för autistiskt syndrom eller Aspergers syndrom. Atypisk autism kallas även genomgripande störning i utvecklingen utan närmare specifikation. (Klasén McGrath 2009. d.)

Desintegrativ störning innebär att barnet efter 2 års ålder förlorar färdigheter i kommunikation, lek, språk och social interaktion. Att klara av vardagliga aktiviteter försvåras märkbart och det sker en kraftig reduktion i intellektuella förmågor. Barn som drabbas av Desintegrativ störning (även kallad Hellers syndrom) får en utvecklingsstörning som vanligen är måttlig till svår. (Klasén McGrath 2009. e.)

Två internationella manualer med fastslagna kriterier används för att diagnostisera tillstånd inom autismspektrumet. Den ena manualen DSM-IV-TR (Diagnostic and Statistical Manual of mental disorders, Text Revision) ges ut av amerikanska psykiatrisällskapet och den andra ICD-10 (International Classification of Diseases) ges ut av Världshälsoorganisationen. (Klasén McGrath 2009. a.)

Social interaktion, kommunikation och föreställningsförmåga är nödvändiga och på samma gång tillräckliga karakteristiska funktionshinder för att avgöra om det är frågan om autism. Dessa tre grundsymptom som Lorna Wing och Judith Gould har sammanfattat år 1979 utgör hörnstenarna i det som kallas *Wings triad*. Wings triad innefattar alla olika former av autism. (Kristiansen 2000 s.16-17)

Dessa hörnstenar består av:

- *frånvaro eller begränsad förmåga till ömsesidigt socialt samspel.*
- *frånvaro eller begränsad förmåga till ömsesidig kommunikation*
- *nedsatt föreställningsförmåga, vilket innebär begränsningar i beteende, fantasi och intressen.*

(Klasén McGrath 2009. a.)

Begränsningar i den sociala interaktionsförmågan visar sig på olika sätt. Wing (1997) delar in dessa i fyra olika grupper:

Den avskärmade gruppen

Den passiva gruppen

Den "aktiva men udda" gruppen

Den överdrivet formella, högtravade gruppen (Wing 1998)

Gemensamt för grupperna är begränsningar i förmågan till social ömsesidighet dvs. att vara i social interaktion med andra människor. Det verkar finnas svårigheter att kunna förstå att andra människor existerar som unika individer, skilda från föremål och djur. Vissa forskningar talar för att barn med autism inte förstår andra människors ansiktsuttryck och inte vänder sig till andra för att tillfredsställa sina behov och inte helt förstår meningen med social kontakt. (Gillberg 1999 s.20-22)

Under de två första levnadsåren och ibland även senare beskrivs endel autistiska barn med ”extrem autistisk ensamhet”, andra som lättskötta då de får vara för sig själva och igen en del som ”svåra barn” eller ”fruktansvärda” som skriker mycket och inte tycks behöva mycket sömn. Förmågan eller önskan att härma är begränsad eller saknas helt och uppfödningssvårigheter är mycket vanliga. Endel mindre barn undviker blickkontakt, stirrar ur ögonvrån eller betraktar iakttagare ur ögonvrån eller på märkliga sätt. Det är dock en generell missuppfattning att personer med autism alltid undviker ögonkontakt. (Gillberg 1999 s.22-23)

Ett barn med autism sträcker sällan ut armarna mot föräldrarna för att bli upplyft och vissa barn gör motstånd mot beröring och kroppskontakt och många har svårt att komma till rätta då de sitter i någons famn. Andra barn med autism älskar kroppskontakt, ivarjefall då det sker på deras egna villkor. Motivation och initiativförmåga saknas ofta hos barn med autism. (Gillberg 1999 s.22-23)

Barn med autism söker sällan ny kunskap eller övar sig i olika färdigheter. De söker sig sällan till andra människor för att få hjälp, tröst eller för att visa upp någonting. Människor, djur och föremål behandlas på samma sätt. De finns till för att tillfredsställa ett behov och sedan blir de ointressanta igen. Ifall barnet vill ha någonting som det inte kan nå tar han/hon ex. tag i en vuxens arm och styr den till att ta ner något från hyllan. Många barn med mycket typiska drag av autism förbättras oftast under kommande år. Alla barn med autism uppvisar heller inte ovan nämnda drag. (Gillberg 1999 s.22-23)

Gemensamt för alla barn med autism är den kraftigt begränsade kapaciteten att utveckla normala sociala relationer till kamrater. Denna begränsning kan vara livet ut. Svårigheterna med social interaktion blir mindre iögonfallande med tiden speciellt om man ser barnet i hemmiljön. Motståndet mot kroppskontakt minskar fastän barnet ofta föredrar mer hårdhänta tag. Med tiden ökar samarbetsviljan och kontaktförmågan men oförmågan att leka ömsesidigt kvarstår. Det finns ändå undersökningar som talar om att barn med autism är normalt utvecklade då man talar om känslor som glädje, ilska och sorg. (Gillberg 1999 s.24-25)

Nedsättningar i kommunikationsförmågan förekommer som sen utveckling och avvikelser i talförmågan i varierande grad. En liten del förblir stumma livet ut, endel kan imitera riktiga ljud och läten och kan säga ett enskilt ord men utvecklar inget annat tal. Utöver dessa få barn utvecklar resten tal fastän de är sena i utvecklingen. Många börjar med att härma ofta det sista ordet i en mening och kan kopiera det exakta ljudet och intonationen. Detta kallas ekotal och betyder inget särskilt för barnet. Fördröjt ekotal är då barnet upprepar ord eller meningar som han/hon hört tidigare för att t.ex. be om något. (Wing 1998 s.42-44)

Ordföljden är ofta fel eftersom barnet imiterar något som en annan tidigare sagt. Exempelvis kan barnet säga ”Vill du ha ett glas saft” då han/hon vill dricka eftersom barnet associerar till ett tidigare tillfälle då någon frågat om han/hon vill ha saft och då blivit tilldelad ett glas. Att koppla fras och situation kan vara alldeles slumpmässigt för barnet med autism. Endel barn kommer aldrig över ekostadiet medan andra så småningom lär sig fler ord och fraser. Det börjar ofta med att nämna ord på något de vill ha ex. vatten, morot eller godis och övergår sedan till fraser som de med stor ansträngning satt ihop men som ofta innehåller grammatikfel och där orden förekommer i omkastad ordning. (Wing 1998 s.42-44)

Endel stannar upp i talutvecklingen i det här skedet medan andra sakta men säkert kan utveckla en stor vokabulär och en god grammatik. Fastän endel utvecklar ett gott språk

märks det ofta avvikelser i det. En del pratar väldigt lite medan andra talar mycket men inte använder sig av talspråk. Om någon ställer dem en fråga kan de svara väldigt detaljerat och ordagrant. Då de själva ställer en fråga kan det låta: ”Får jag göra ett uttag av en kaka ur behållaren?”. Språkets innehåll kan vara repetitivt och samma frågor kan ställas om och om igen oberoende av svaret hos den som lyssnar. Ofta kan talet vara mer en monolog och inte konverserande. (Wing 1998 s.42-44)

Det är svårt att veta hur mycket av talet som barnet förstår och hur mycket som är gissning men det varierar stort från person till person. Endel förstår ingenting medan andra förstår mer än de uttrycker. Det kan vara svårt för ett barn med autism att förstå ordets innebörd speciellt om ett föremål har flera namn. En annan problematik finns i hur något uppfattas. Endel uppfattar inte hela meningen utan bara enstaka ord vilket kan orsaka missuppfattningar. Ex. dotter till mamma: ”Säg till då det blir middag” då sonen med autism uppfattar det som ”det blir sej till middag”. Ett karakteristiskt drag hos personer med autism är att de uppfattar allting bokstavligt. Detta ger en viss utmaning till den som konverserar med en person med autism. (Wing 1998 s.45-46)

Skämt är något som är svårt att förstå för personer med autism eftersom skämt ofta har en tudelad betydelse och kan tolkas på olika sätt. De kan försöka skämta men förstår ofta inte det roliga i skämtet. (Wing 1998 s.45-46)

Strösta delen av personer med autism har problem med intonationen. De kan ha svårt att kontrollera sin röstvolym och kan ha monotona tonfall. Svårigheterna uppkommer oftast i spontant tal då rösten kan låta mekanisk och robotaktig. Personer med autism har även stora begränsningar att förstå och använda kommunikation som inte är verbalt. Väldigt få försöker med hjälp av mimik att bli förstådda och då är det sällan mer än en nickning eller att skaka på huvudet. Ofta försöker man lära ut teckenspråk till personer med liten eller begränsad kommunikationsförmåga. Endel kan lära sig att använda det men har likadan problematik i det som i det talade språket. Andra lär sig att på ett effektivt sätt använda detta för att uttrycka sig. (Wing 1998 s.47-48)

Ett barn med autism har svårt att förstå ord och betydelsen av att använda ord vilket bidrar till förvirring och svårigheter att relatera till andra. Man kan lära sig att prata i ett relativt tidigt skede men insikten av att kunna kommunicera med andra kan komma i ett mycket senare skede (Cohen 2000 s.44). Endel barn upplever en hög grad av frustration då de förstår vad folk säger men inte har förmågan att svara (Cohen 2000 s.45).

Nedsättningar i förmågan att fantisera

Barn med autism utvecklar inte låtsaslek och fantasifulla aktiviteter i samma utsträckning som andra barn. De använder sig ofta av föremål för deras rätta syfte. En del av de högfungerande barnen kan visa tecken på fantasilek men då handlar det ofta om att spela upp en händelse som de exempelvis sett på tv. Detta kan de tycka om att repetera i oändlighet. (Wing 1998 s.48-49)

Barn med autism är inte med på andra barns fantasilekar men kan visa tecken på att vilja vara med fastän de inte vet hur de skall göra. Många tycker om att se på tv, ofta på program med mycket applåder, blinkande ljus, mekaniska ljud, science fiction och action. Ofta vill barnen se programmen om och om igen och sliter slut filmer de gärna ser ofta. (Wing 1998 s.48-49)

Personer med autism har svårt att dela känslor med andra och har en begränsad förmåga att använda sig av erfarenheter för att planera framtiden. De kan inte eller har väldigt svårt att dela glädje och sorg med andra människor och finner sin glädje i sina egna specialintressen. (Wing 1998 s.48-49)

Repetitiva och stereotypa aktiviteter är lättast att förstå då man ser problematiken med fantasin. Det som återstår då man inte kan vara kreativ med sin fantasi är att upprepa sådana aktiviteter som ger en glädje. Enkla repetitiva aktiviteter som smak, lukt och ljud eller att stirra på blanka föremål, vrida på saker och blinka med lampor är beteenden som förekommer hos personer med autism. Överdrivna repetitiva beteenden är exempelvis att knacka tre gånger innan man sätter sig, eller att genomföra olika

kropps rörelser i en specifik ordning eller att placera föremål i en viss ordning som inte får rubbas, oberoende av mängden damm som samlas omkring. (Wing 1998 s.49-53)

Endel vill alltid att en viss rutin, ex. att borsta tänderna, skall gå enligt samma mönster varje gång och gör den inte det får personen ett utbrott och allting måste göras om. Vissa föremål kan bli väldigt viktiga och det blir omöjligt för barnet att skiljas från det. Att se på videoband med samma serie eller film tycks vara den ideala underhållningen likaså att spela samma låtar eller att höra samma sagor. Dessa beteenden förekommer främst i barndomen men kan också följa med till vuxen ålder. (Wing 1998 s.49-53)

Personer med Asperger syndrom eller högfungerande autism har en tendens att vara fascinerade av tågtidtabeller, väder, uppslagsverk, astronomi, dinosaurier mm. De samlar fakta, prylar och memorerar all information i ämnet och talar gärna om detta. Endel specialiserar sig på siffror och kalkyler medan andras specialintresse kan vara våld, död och förintelse. Detta kan uppstå som en oro för dessa företeelser. (Wing 1998 s.49-53)

Personer med autism utvecklar ritualer för att skapa sig trygghet. Allting måste vara på en bestämd plats och alla människor måste bete sig på ett bestämt sätt. Då omgivningen är strukturerad och förutsägbar känns tillvaron mer stabil. Det repetitiva beteendet skapar den trygghet man vill nå. (Cohen 2000 s.42) Personer med autism kan uppleva väldigt negativa känslor då någon försöker bryta trygghetsingivande ritualer (Cohen 2000 s.43).

Jim Sinclair (1992, s.295) beskriver skillnaden mellan personer med autism och andra genom att folk överlag vet en massa saker utan att någon lärt dem:

”Sådana enkla grundläggande färdigheter som att känna igen andra människor och olika föremål förutsätter ännu mer basala färdigheter som att förstå hur man skall tolka sinnesuttrycken. Och för att man ska förstå tal måste man först veta hur man tyder ljuden på ett begripligt sätt – vilket förutsätter att man uppfattar ljud som något man kan tolka med hjärnan, och att man förstår att man genom att tolka dem kan bringa

ordning i kaoset. För att själv kunna tala (eller utföra någon annan typ av motorisk rörelse) måste man hålla koll på alla de inblandade kroppsdelarna och samordna deras rörelser.

För att kunna svara med ett visst beteende på de intryck man tar emot måste man ha överblick över och samordna alla inkommande och utgående signaler samtidigt, och det måste ske tillräckligt snabbt för att man ska hinna förändra sitt beteende i takt med att de inkommande signalerna förändras. Jag måste först komma ihåg att koppla ihop ögonen med hjärnan för att begripa det jag ser. Så är det väl inte för dig, antar jag...

Den här typen av glapp har jag ständigt ställts inför – glapp mellan sådana kunskaper som man förväntas lära sig och sådant som alla utgår från att man redan kan.”
(Cohen 2000 s.42)

Detta citat beskriver tydligt den grundläggande problematiken, som finns hos personer med autism, då de växelverkar med andra människor.

3 TEORETISK REFERENSRAM

3.1 Inklusion

Salamancadeklarationen (UNESCO 1994) är ett centralt dokument för social inklusion. I dokumentet formuleras social inklusion som ett pedagogiskt sätt att lösa särskilda sociala och politiska problem i samhället. Man vill bygga på principen att alla skall ha tillgång till den allmänna skolan oberoende av funktionshinder och

inlärningssvårigheter. Alla skall få samma undervisning enligt en gemensam undervisningsplan vilket också skall innefatta allmänna daghem. Detta skulle enligt dokumentet även bidra till solidaritet och gemenskaper för utvecklingen av det inkluderande samhället. (Madsen 2006 s.174)

Grundläggande för att lära sig är socialt deltagande och barnet har rätt att få de materiella resurserna för social inklusion till sitt förfogande i vardagens alla miljöer. Det är de professionella som har ansvaret och som skall se till att barnet har de nödvändiga förutsättningarna och stödet för att utvecklas. Att exkludera barn ur sociala gemenskaper anses hämma inlärningen och utvecklingen och social inklusion anses därför bemöta segregering och motverka exkludering. Madsen (2006) har lagt upp tre mål för social inklusion vilka innefattar att utöva och differentiera normalitetsförväntningar, att utveckla social mångfald och att skapa betingelser för allas sociala deltagande. (Madsen 2006 s.178-179)

Murto et al. (2001) beskriver inklusion som en filosofi och metod som motsätter sig diskriminering både en på principiell och praktisk nivå. Man vill framhäva inklusionens princip som säger att alla barn har rätt att gå i sin närskola oberoende av fysisk-, psykisk-, emotionell-, social-, språklig- eller annan funktionsförmåga. Inklusion ses som en rationell utbildnings- och socialpolitik. Det betyder att utbildningen skall anpassas efter varje individs behov vilket sätter ett krav på fostrarna. (Murto et al. 2001 s.15, 39)

Inklusion handlar om hur alla elevers hinder i inlärningen kunde röjas undan eller förminsas och hur man kunde förbättra och öka delaktigheten. Inklusion sker inte genom att ändra regler och förordningar däremot är inklusion en förändringsprocess. Inklusion på en bred skala granskar individen och hennes växelverkan med omgivningen och hur man kan ta bort eller minska hinder för delaktighet. Dessa hinder kan vara individens ursprung, kön, sociala status, socioekonomiska situation, funktionshinder, religion, språk m.m. Inklusionens syfte är alltså att begrunda metod och innehåll, se individ och grupp och att behandla alla jämlikt och med respekt. (Murto et al. 2001 s.16-18)

Grundtankar för inklusion är att alla är olika och att alla kan lära sig. Vi är alla medlemmar i samfund (skola/ hem/ bostadsområde/ osv.) och har en viktig roll. Samfund skapar olikheter och olikheter kan och borde uppskattas. I den inklusiva metoden inbegrips en förståelse över att utbildning kan ändra samhällen och att en inklusiv utbildning kan främja inklusiva gemenskaper. Man är också medveten om hinder för inklusion och dessa måste man sträva efter att få bort. (Murto et al. 2001 s.19)

Målen man vill uppnå med inklusion är att bidra till mänskliga rättigheter, social rättvisa, och jämlikhet. Man vill även främja positiva attityder och socialt samspel. Likaså vill man utveckla färdigheter och förmågor i samhället så att dess medlemmar växer till aktiva medlemmar av samhället. (Murto et al. 2001 s.19)

Med inklusion vill man inte att alla skall behandlas lika. Ett inkluderande förhållningssätt i fostring och utbildning sker i elevens egen omgivning i ett samarbete mellan eleven, lärarna och vårdnadshavarna. (Murto et al. 2001 s.21)

I ”Inclusion – Schools for all students av Smith (1998) kommer det fram att barn med funktionshinder har rätt att bli utbildade och integrerade i samma miljö som deras jämnåriga och att neka dem detta är diskriminering. (Smith 1998. s.308) Smith tar även upp att den grundläggande principen för inklusion är att värdesätta olikheterna i samhället. Då inklusion tillämpas till fullo behöver ingen sträva till att vara normal utan istället uppskatta medfödda talanger. Med inklusion vill man erbjuda alla barn äkta delaktighet som både barn med och utan funktionshinder drar nytta av. Barn utan funktionshinder lär sig att förstå att människor med funktionshinder kan fungera i samhället. (Smith 1998 s.309)

Det viktigaste för en framgångsrik inklusion av barn med beteendestörningar i en allmän skola är attityden hos pedagogen. Man måste kunna se att barnen lär sig i olika takt och på olika sätt. Det krävs även av pedagogen att vara flexibel i förväntningar på

akademiska resultat och på önskvärt beteende. Man måste kunna anpassa undervisningen till att i större omfattning kunna undervisa enskilt istället för i grupp. Man måste kunna arbeta tillsammans med barnet för att förbättra beteendemässiga och sociala färdigheter. Smith (1998) påpekar också att humor är en faktor som kan stöda undervisningen. Pedagogerna måste även ha insikt i att problemen i undervisningen är både akademiska och sociala hos ett barn med beteendestörningar. (Smith 1998 s.309)

Ikonen (1998) ser inklusion som en process till en gemensam skola för alla. Att vara tillsammans och umgås är ett steg närmare ett integrerat samhälle. Målet är att skillnaderna mellan individer och samhällen skall välkomnas och inte endast tolereras. I ”en skola för alla” uppskattas individen och man tar i beaktande hur undervisningen sker och vad man undervisar. Elevernas skillnader i inläringen bör beaktas redan i utbildningsplanen så att undervisningen kan vara mer individuell. Målet i varje klass bör vara att ärligt se skillnader i människor för att kunna förstå olikheter i samhället. Man bör redan i ett tidigt skede, på ett tryggt sätt lära barn om acceptans. (Ikonen 1998 s.24-25)

Hautamäki et al. (2001) beskriver integration och inklusion som två olika begrepp. Integration delas in i två olika synsätt där segregation (bort från segregering) kräver att minst två komponenter integreras och desegregation (icke-segregering) som utgår ifrån ”en skola för alla”, där ingen utesluts. Genom att endast fysiskt vara sammanförda i en gemensam klass betyder inte att man uppnått integration men kan främja utvecklingen av integration. (Hautamäki et al. 2001 s.181-184) För att integrationen skall vara verklig behöver integreringen även ske på ett socialt plan. (Hautamäki et al. 2001 s.181-184)

Ett stort missnöje för undervisningen där skolorna inte haft tillräckliga förutsättningar har lett till att nya rörelser som REI (*Regular Education Initiative*) och *Inclusive Education* uppkommit. REI - rörelsen kräver att allmänundervisningen skall ta ansvar för specialundervisningen för barn med specialbehov. En inklusiv undervisning grundar sig på att alla elever går i samma skola och får vara med i all verksamhet redan från början

och får undervisning enligt individuella behov. Det krävs förutom inlärnings- och stödåtgärder stora förändringar i det nuvarande skolsystemet. Grundläggande för inklusion är enligt Hautamäki et al. (2001) social rättvisa, jämlikhet och demokrati. (Hautamäki et al. 2001 s.185)

I Norden använder man sig ofta av begreppet integrering för vad som borde förändras i utbildningsmiljön och i samhället för att acceptera skillnader mellan individer. Då syftet med integration i det långa loppet innebär delaktighet för alla och social delaktighet som är nära målen för inklusiv fostring är det inte nödvändigt att använda sig av termen inklusion. Syftet med integration måste då tolkas som fysisk gemenskap. (Hautamäki et al. 2001 s.187) Då man talar om integration och inklusion bör man vara uppmärksam på olika förhållningssätt till begreppen. I USA används integration främst som ett begrepp för fysisk integration medan man i Norden mest på ett akademiskt plan skiljer på inklusion och integration. (Hautamäki et al. 2001 s.181-184)

3.2 Social kompetens

Social kompetens kan räknas som ett paraplybegrepp under vilket hör sociala färdigheter och människans förmåga att anpassa sig. (Kauppila 2005 s.126) Rubin, Bream och Rose-Kranor (1991) definierar social kompetens som förmågan att uppnå personliga mål i social interaktion, medan positiva relationer till andra människor upprätthålls. (Salmivalli 2008 s.71)

Med *social interaktion* menar man växelverkan i olika miljöer människor emellan. Social interaktion är en grundläggande aspekt i alla delar av våra liv. De flesta händelser och situationer i vardagen kräver att vi växelverkar med andra och framgång i våra sociala sammanträffanden beror ofta på våra färdigheter i social interaktion. En lyckad social växelverkan förutställer att man förstår andras förväntningar. (Kauppila 2005 s.20)

Det är viktigt att utveckla färdigheter i social växelverkan då livets många händelser sker i interaktion med andra. För att vara fullt inkluderad i sociala aktiviteter är det avgörande för en individ att utveckla någon form av social kompetens. (Howley & Arnold 2005 s.15)

Sociala färdigheter är en inlärd förmåga som ingår i individens personlighet (Kauppila 2005 s.21). Utvecklingen av sociala färdigheter är avgörande för både barn och vuxna för att kunna delta och njuta av den sociala världen (Howley & Arnold 2005 s.13). Det är viktigt att lära sig sociala färdigheter men de uppfyller endast sin funktion då man har kunskap om vilken kontext de ska användas i. För att kunna använda sina sociala färdigheter behöver man ha någon form av social förståelse om hur och var sociala färdigheter skall användas. (Howley & Arnold 2005 s.16-17)

Kauppila (2005) definierar sociala färdigheter som socialt acceptabelt inlärt beteende som skapar förutsättningar för konstruktiv växelverkan människor emellan. Beteendet ger positiva resultat och hjälper att undvika negativa konsekvenser. (Kauppila 2005 s.125)

Till sociala färdigheter hör vissa sociala kunskaper som en socialt skicklig person framgångsrikt klarar av (Kauppila 2005 s.125). Salmivalli (2008) presenterar ett socialt skickligt beteende som effektivt och en för situationen lämplig verbal eller icke verbal verksamhet på vilken andra människor reagerar positivt. De sociala färdigheterna är på samma gång bundna till situationen där hur och när är viktiga faktorer för sammanhanget. (Salmivalli 2008 s.79)

Social förståelse bygger på insikten i hur man kan använda sociala färdigheter i olika situationer. Det här utvecklas för det mesta då individen är i växelverkan med andra. (Howley & Arnold 2005 s.18) Social förståelse kan definieras som en förståelse av det bakomliggande budskapet som stöder den sociala interaktionen. Den bygger på förståelsen av de tydliga och de underförstådda reglerna i vardagliga sociala möten. Det

kräver en kunskap om var och när man skall använda sig av sina sociala färdigheter. (Howley & Arnold 2005 s.20)

Inläring av social växelverkan börjar redan vid barnets födsel i samverkan med den närmaste familjen. De tidiga erfarenheterna av social växelverkan blir en grund för utvecklingen av kommunikationen. Många barn saknar väsentliga sociala färdigheter som de förväntas ha men lär sig med tiden att bemästra dem. (Kauppila 2005 s.134)

3.3 Utveckling av sociala färdigheter hos barn med autism

Små barn med typisk autism verkar otillgängliga och trivs bra då de lämnas ensamma i sin egen värld. Svårigheten att nå dem kan ha sitt ursprung i att de inte vill bli berörda (Wing 1998 s.103-104). Tvätt, blöjbyte, på- och avklädningssituationer och matsituationer kan kännas hopplösa för föräldrarna. Oavsett gillar de flesta barnen ändå då man leker med hårda tag och det här kan man använda som en bro för att bygga på känslan av att kontakt med andra människor är behagligt. Man kan börja leken häftigare och lugna ned den efterhand. Man kan koppla samman olika aktiviteter som barnet gillar med trygg kroppskontakt som ex. vaggga eller gunga barnet i famnen då man lyssnar på musik barnet gillar. Man kan börja med bara lite kontakt och sedan gradvis öka och förlänga den. (Wing 1998 s.104)

Socialt accepterat beteende kan läras ut i viss mån men kan ändå verka mekaniskt och tillgjort då det kommer i användning. Då man uppmuntrar barnet till ögonkontakt förbättras den ofta med tiden. Man kan hålla barnets huvud för att rikta blicken mot något förutsatt att detta inte känns obehagligt för barnet. Man kan också uppmuntra till ögonkontakt genom att grimasera eller sjunga sånger. Man kan också lära in hur man inom familjen visar ömhet mot varandra t.ex. genom att hålla barnets armar och visa hur man återger en kram. Även hur man skakar hand med någon kan läras ut. Både kramar

och handskakningar skall helst läras ut som en reaktion på något som någon annan tar initiativ till då barnet inte kan förstå när en sådan gest skall utföras. De barn som talar kan gott lära sig att säga varsågod och tack fastän de inte förstår meningen med det. Sådana små gester hjälper dem att bli mer socialt accepterade. (Wing 1998 s.104-105)

Fastän barn med autism saknar den ”inbygda sociala instinkten” kan barnen ändå på sitt sätt fästa sig vid de människor som tar hand om dem. Detta är till en början ”egennyttig kärlek” men med tiden växer det till något djupare. Barnen fäster sig vid och ökar sin tillgivenhet mest då föräldrarna är lugna, konsekventa och har samma regler och förhållningsätt till hela familjen. Det gäller att ha tydliga regler och att ge barnet trevliga upplevelser utöver vardagen som ofta är full av oro och förvirring. (Wing 1998 s.105)

Syskon bidrar också till den sociala utvecklingen hos ett barn med autism. Speciellt ifall syskonen är i en ålder då de vill leka mycket kan de få med sin syster eller bror med autism att pröva olika aktiviteter eller lekar som barnet annars inte hade möjlighet till. Lekupplevelsen är nyttig fastän barnet med autism alltid eller för det mesta är passivt med. Största delen av barnen med autism kommer alltid att behöva en vuxen som övervakar och stöder dem i en grupp med jämnåriga barn. Fastän barnet kan fungera tillsammans med sina syskon är det svårt att fungera tillsammans med andra jämnåriga. Det är alltid lättare för ett barn med autism att relatera till vuxna då vuxna kan anpassa sig efter barnets behov medan jämnåriga ofta inte har insikten att anpassa sitt beteende. (Wing 1998 s.105)

Barn med autism har varken den psykiska eller fysiska förmågan att skydda sig mot mobbning och kan heller inte av erfarenhet lära sig det. De behöver vuxnas överblick och beskydd för att inte bli retade eller mobbade. Det är oförsvälgt att en situation urartar sig såpass att ett barn med autism reagerar med slumpässiga aggressionsutbrott och drar sig undan till ensamhet. (Wing 1998 s.106)

Wing (1998) beskriver mest hur man kan uppmuntra barn till att bli mer sociala men tar även upp vikten av att begränsa omogna och överdrivet vänliga försök till sociala

närmanden. Hon tar upp ett exempel på en flicka som gärna går fram och talar med vem som helst utan att se skillnad på bekanta och främlingar. Föräldrarna var tvungna att hindra henne genom att tillåta henne att tala med endast de personer som föräldrarna först tog kontakt till. Flickan var först upprörd men det gick över. Wing (1997) skriver också att det inte är lätt för föräldrar att motarbeta något de satt mycket energi på att utveckla men att hon aldrig varit med om ett barn som hade blivit tillbakadragen p.g.a. detta. (Wing 1998 s.106)

Alla barn är egna individer med fysiska olikheter, familjeförhållanden och personligheter. Så även barn med autism. Det finns inte en behandling som alla barn med autism kan genomgå utan all vård och habilitering måste ske efter individens resurser och speciella behov. Att i ett tidigt skede få en diagnos på att barnet har autism är viktigt. Det ger ett lugn i familjen och en ny försåelse för problematiken. Familjen har en stor roll i vården och habiliteringen av barnet. Det är de som har den största kunskapen om barnet och det är föräldrarna som är med i alla behandlingar och beslut. Det måste finnas kontinuerlig och regelbunden kontakt mellan föräldrar, professionella och personal på daghemmet för att upprätthålla en konstant utveckling hos barnet. (Gillberg 1999 s.139-140)

Endel barn med autism klarar av att integreras i en vanlig daghemsgrupp/ klass då de konstant har tillgång till en personlig assistent. Andra barn med autism får lida av de konsekvenser som uppstår vid en mindre lyckad integrering i en grupp där samhällets principer om integrering och normalisering överser barnets resurser. Gillberg (1999) understryker även att allting talar för att barn med autism först måste knytas an till en vuxen person med kunskap om autism för att utveckling skall kunna ske. Detta i motsats till åsikter om att barn med autism är i behov av att umgås med andra barn. (Gillberg 1999 s.141-142)

Personer med autism måste mer ingående än andra läras hur man umgås och relaterar till andra människor, hur man talar och kommunicerar. Pedagogiken måste byggas på

den enskilda individens resurser och svårigheter. Man måste fokusera på att bygga upp och utveckla kunskaper och förmågor och kringgå svårigheter. (Gillberg 1999 s.151)

Kontinuitet, fasta rutiner och struktur ökar barnets trygghet i vardagen. För att kunna utveckla barnets, intellektuella-, tal- och sociala förmågor krävs även övning och utveckling i de allra grundläggande funktionerna som bordsskick, att gå på toaletten, hygien, klä på och av sig m.m. I samband med övning av dessa basala kunskaper kan man samtidigt öva sociala färdigheter. Ett schema över fasta rutiner som är lätt att följa bör upprätthållas och följas så att barnet lär sig en rytm. Detta hjälper barnet från att råka i osäkra situationer som kan bidra till utbrått och annat oönskat beteende och bidrar samtidigt till social acceptans. (Gillberg 1999 s.155-157)

Autism är ett kroniskt handikapp men med habilitering kan man göra stora framsteg. Puberteten kan vara en svår tid då många kan stanna upp i utvecklingen eller mista redan inlärd talanger. Det sker ändå en kontinuerlig inläring där tyngdpunkten ligger på upprätthållande och utveckling av kommunikation. Det är även viktigt att individen har intressant fritidssysselsättning som gagnar den personliga utvecklingen. (Kerola et al. 2001 s. 145)

4 METOD

I det här kapitlet kommer jag att ta upp val av metod och material och behandla materialet genom en litteraturstudie. I studien behandlas interventioner som stöder utvecklingen av sociala färdigheter hos barn med autism.

4.1 Litteraturstudie

Jag har valt att genomföra en litteraturstudie istället för att göra en empirisk undersökning för att få reda på vad som uppfattas som stöd för barn med autism. Jag vill också veta hur inklusion beaktas i dessa metoder som socionomen kunde använda sig av för att stöda utvecklingen av sociala färdigheter hos barn med autism.

Källstudier är en kvalitativ metod och består av sekundärdata d.v.s. material skrivet av andra människor. Valet att göra en litteraturstudie görs p.g.a att det är omöjligt att samla in primärdata, då man vill veta hur andra har tolkat något eller då man vill kartlägga något som andra människor sagt och gjort. Dessa källor är oftast lättillgängliga på ex. bibliotek men kan även kräva särskilda tillstånd. (Jakobsen 2007 s.112-114)

4.2 Forskningsetiska aspekter

Jag kommer att följa allmänna regler för forskningsetisk praxis. Eftersom mitt arbete är en litteraturstudie och innefattar källstudier kommer tyngdpunkten angående etiska aspekter att ligga på att återge fakta korrekt och att se till att det är i sitt ursprungliga sammanhang. (Jakobsen 2007 s.21, 27)

Att plagiera, skriva osanna eller oriktiga rapporter eller att presentera data där riktigheten kan ifrågasättas är några faktorer som Booth et al. (2004) tar upp som etiska forskare förbinder sig till att inte göra. Även att dölja kritik och invändningar, att förlöjliga eller förvränga uppfattningar som står emot en forskares egna uppfattningar eller att dölja källor hör även de till saker som står emot god forskningsetisk praxis. (Booth et al. 2004 s.248)

Nyberg (2000) skriver i sin bok att man i en forskning bör ge en så sanningsenlig bild som möjligt över det fenomen man undersöker. Han hänvisar även till American

Psychological association (APA, 1994; Cone & Foster, 1996) som presenterar två huvudprinciper som gäller all vetenskaplig forskning. Dessa principer innebär att bidra till riktighet och noggrannhet i vetenskaplig kunskap och att ta hänsyn till upphovsrätten genom att skydda rätten till intellektuell egendom. (Nyberg 2000 s.35)

4.3 Material

Jag har sökt tidigare forskning i olika databaser bl.a. EBSCO, Sage, ProQuest och Arto. Olika sökord jag har använt är: Autism, children, social interaction, social skills, participation, inclusion och support. Jag avgränsade även min sökning till att endast innefatta artiklar skrivna mellan 2000-2011. De flesta resultat har jag fått då jag använt olika kombinationer av autism, children och social skills. I ”Resultat av artikelsökning” i tabell 1. (se bilaga) redovisar jag för artikelsökningen.

Kriterier för artiklarna är

- att de är vetenskapligt skrivna
- att de är skrivna på 2000-talet
- att de handlar om barn med autism
- att de är skrivna på finska, svenska, engelska eller norska
- att de handlar om sociala färdigheter
- att de är etiskt godkända

Vetenskapliga artiklar kännetecknas för att de redovisar ny kunskap där största delen omfattar rapporter från empiriska forskningsprojekt. De kan handla om tryckta artiklar i böcker eller tidskrifter eller artiklar som finns på webben. Det är offentligt material som man lätt har tillgång till. Det skall vara möjligt att kunna granska artiklarna för att se att kunskapen som framkommer är korrekt. En artikel skrivs därför enligt ett viss format för att möjliggöra en granskning: bakgrund/syfte, frågeställning, hypotes,

material och metod, resultat, diskussion och referenslitteratur. En vetenskaplig artikel skall även ha genomgått en bedömning dvs. granskats för god forskningsetik. Från forskarens synvinkel är det även viktigt att publicera sin artikel på engelska. Eftersom engelskan numera är vetenskapens språk kan så många som möjligt kan ta del av resultaten. (Friberg 2006 s.37-38)

4.4 Bearbetning och analys

Jag kommer att analysera det insamlade materialet med hjälp av en innehållsanalys. För att kunna göra en analys börjar jag med att noggrant läsa igenom artiklarna jag valt för att känna till innehållet i dem. Sedan kategoriserar jag materialet i övergripande teman vartefter jag fyller kategorierna med väsentligt innehåll. Därefter söker jag likheter och skillnader i det insamlade materialet och försöker finna förklaringar till dem. (Jacobsen 2007 s.139)

Friberg (2006) identifierar tre övergripande områden för att göra en analys. Den första fasen går ut på att flera gånger läsa igenom de valda studierna för att få en överblick över vad de handlar om. I den andra fasen handlar det om att söka likheter och skillnader i studierna och till sist sammanställer man det man funnit i teman och refererar till olika studier för att klargöra området för läsaren. (Friberg 2006 s.122-123)

5 RESULTATREDOVISNING

I det här kapitlet redovisar jag för resultaten av innehållsanalysen jag har gjort. De övergripande teman för min analys är a) Vad upplevs som stödåtgärd? b) Hur stöder interventionen utvecklingen av sociala färdigheter c) Hur beaktas inklusion i metoderna? För att lätt kunna hänvisa till artiklarna har jag numrerat dem från 1-8 och i artikelöversikten i bilaga 2 kan man se vilken siffra som hör i hop med vilken artikel.

5.1 Vad upplevs som stödåtgärder?

Artikeln ”A Research Synthesis of Social Story Interventions for Children with Autism Spectrum Disorders” av Frank J. Sansosti, Kelly A. Powell-Smith och Donald Kincaid (1) presenterar en sammanfattning av tillgänglig forskning om sociala berättelser och deras effektivitet för att fostra barn med autismspektrum störningar. Undersökningen omfattar en recension av 10 publicerade artiklar om intervention med hjälp av sociala berättelser för barn med autism spektrumstörningar. Alla studier visade en effekt av interventionen med sociala berättelser på en mängd barn med autismspektrum störningar. (Sansosti et al. 2004 s.194,196) Resultaten från denna undersökning visar att sociala berättelser preliminärt har positiva effekter på utvecklingen av sociala färdigheter. Man måste ändå se på resultaten med försiktighet då det är svårt att slå fast ifall sociala berättelser allena står för väsentliga förändringar i det sociala beteendet. (Sansosti et al. 2004 s.200)

I artikel ” Peer- Mediated Instruction and Intervention Strategies for Students with Autism Spectrum Disorders” av Laurie Sperry, Jennifer Neitzel och Katie Engelhardt-Wells (2) presenterar författarna hur man kan främja lyckad interaktion med hjälp av kamratstöd genom användning av Peer-Mediated Instruction and Intervention (PMII). PMII är en samling fokuserade interventioner avsedda för att systematiskt lära

jämnåriga kamrater medel för att engagera barn (1-18år) med autismspektrum störningar i social växelverkan. Artikeln ger även exempel på program som använt dessa metoder. (Sperry et al. 2010 s.256)

Syftet i ”Improving Communication Between Children with Autism and Their Peers Through the ‘Circle of Friends’: A Small-scale Intervention Study” av Efrosini Kalyva och Elias Avramidis (3) är att undersöka ifall ”circle of friends” (cirkel av vänner) kan förbättra kommunikationsfärdigheter hos barn med autism i förskole-/daghemsmiljön. (Kalyva & Avramidis 2005 s.253, 255) Metoden var att 5 pojkar i förskole-/daghemsålder (3-7år) med diagnosen autism och 25 av deras typiskt utvecklande jämnåriga delades in i interventionsgrupp och kontrollgrupp. Under tre månaders tid, en gång i veckan genomförde man `circle of friends` i 30 min. med en aktivt involverad lärare och fem jämnåriga per vart barn med autism. (Kalyva & Avramidis. 2005 s.253, 255) Resultaten visar att barnen i interventionsgruppen i en lägre grad misslyckades med att ge respons och att inleda växelverkan. Dessutom hade de fler lyckade inledningar till växelverkan och en högre grad av lyckad respons. (Kalyva & Avramidis. 2005 s.253, 257)

”Long-term outcome of social skills intervention based on LEGO© play” av Daniel B. Legoff och Michael Sherman (4) beskriver en treårig retrospektiv studie om barn med autismspektrum störningar som genomgått LEGO © terapi för att utveckla sociala färdigheter. (Legoff & Sherman 2006 s.319) De presenterar en hypotes om att barnen som deltog i LEGO © terapi skulle visa en större ökning i social kompetens överlag. De skulle även visa en minskning i autistiska beteenden jämfört med kontrollgruppen. LEGO © terapi är ämnad att vara effektiv för barn oberoende av utvecklings-, funktions- eller kommunikationsförmåga. (Legoff & Sherman 2006 s.321) Som metod valdes en grupp barn (N=60) med autismspektrum störningar (ASS) som fick LEGO © terapi och jämfördes sedan med en motsvarande grupp barn (N=57) som inte fick LEGO © terapi. (Legoff & Sherman. 2006 s.317,319) Resultaten motsvarade i hög grad hypotesen. D.v.s. att de barn som fick LEGO © terapi i högre grad skulle visa större förbättring i en bred skala av sociala färdigheter. De skulle även visa en förminskning

av typiskt autistiskt beteende över en tidsperiod på tre år jämfört med kontrollgruppen. (Legoff & Sherman. 2006 s.326)

Artikel 5 "Peer-Mediated Interventions to Increase the Social Interaction of Children with Autism: Consideration of Peer Expectancies" av Carla A. DiSalvo och Donald P. Oswald, (2002) presenterar en översikt av undersökning gjord om jämnåriga som medlare i att lära barn (3-8 år) med autism sociala färdigheter. (DiSalvo & Oswald 2002 s.199). Översikten lades upp på följande sätt: först diskuterades interventioner som arrangerar en situation för att främja optimal kamratinsats vartefter interventioner som främjar kamratprestation med att lära kamrater färdigheter för att inleda växelverkan och uppmuntran diskuterades. Sedan togs det upp interventioner som ändrar kamratförväntningar och främjar interaktion med att lära ut sociala färdigheter till barn med autism. Till sist görs i artikeln, en översikt över jämförande studier. (DiSalvo & Oswald 2002 s.199) Den första biten innefattar integrerade lekgrupper, strategier med jämnåriga som kompis och kamrattutorskap och grupporienterad verksamhet i vilken ingår oförutsedda händelser. Den andra delen innefattar kamratnätverk, övning i att ge adekvata svar och övning tillsammans med en kamrat att inleda växelverkan. Den tredje biten omfattar att både barnet med autism och dess kamrat skall öva att göra en inledning till växelverkan. (DiSalvo & Oswald. 2002 s.199) Alla studier visar betydliga förbättringar i sociala färdigheter hos barn med autism. Resultaten varierar dock i stor grad både mellan studierna och mellan deltagarna. (DiSalvo & Oswald 2002 s.204)

Tetreault & Lerman (2010) (6) presenterar i artikeln "Teaching Social Skills to Children with Autism using Point-of-View Video Modeling" en undersökning över effektiviteten av att barn med autism tar modell av video som är filmat ur en specifik vinkel och därmed lär sig att ta initiativ och upprätthålla social interaktion till andra människor. (Tetreault & Lerman. 2010 s.397) Tre barn i åldern 4-8 år med mild-måttlig till grav autism lärs att ta ögonkontakt och engagera sig muntligt i social interaktion utan stöd av testaren med hjälp av Point-of-View Video Modeling (POVM). (Tetreault & Lerman 2010 s.398) Resultaten från denna undersökning är inte övertygande över att POVM

skulle vara en effektiv intervention för att lära ut social växelverkan till barn med autism. (Tetreault & Lerman 2010 s.414)

Herbrecht et.al. (2009) (7) undersöker effektiviteten av en gruppbaserad öppenvårdsåtgärd, ”Pilot evaluation of the Frankfurt Social Skills Training for children and adolescents with autism spectrum disorder”, även kallad (”KONTAKT”). Programmet ämnar förbättra kommunikation, sociala färdigheter och minska autistiskt beteende hos barn och unga med autismspektrum störningar (autism, Aspergers syndrom, atypisk autism och desintegrativ störning). Deltagarna delas in i grupper på 4-7 deltagare i åldern 8-13 år respektive 13-19 år och träffas varje vecka eller varannan vecka i 1½ h. KONTAKT följer ett strukturerat schema med obligatoriska, oregelbundna och flexibla element ledda av barnpsykiatrer och psykologer. Efter varje träff får deltagarna läxor som stöder programmet. (Herbrecht et al. 2009 s. 328) Resultaten visar att KONTAKT kan vara till nytta i förbättring av sociala färdigheter, att fungera på ett allmänt plan och i att minska autistiskt beteende med antydning till stabilitet på långsikt. De mest övertygande förbättringarna fann man på autistiska symptom. Man kunde också se förbättringar utöver studien där deltagarna kunnat använda sig av erfarenheter exempelvis hemma. (Herbrecht et al. 2009 s. 333)

Artikeln ”Social stories: an intervention technique for children with Autism” (8) har syftet att genom en litteraturstudie, beskriva hur man kan bygga upp sociala berättelser och hur man kan förverkliga dem med barn med autism. (Ozdemir 2010 s.1827) Resultatet är en beskrivning på hur man kan skriva och använda sociala berättelser med barn med autism. (Ozdemir 2010 s.1827-1829) Sociala berättelser förverkligas efter individens utvecklingsnivå och behov. (Ozdemir 2010 s.1828)

5.2 Hur stöder interventionerna utvecklingen av sociala färdigheter?

I artikel 1 framkommer det att Sociala berättelser bidrar till att minska oönskat beteende och kan ha en positiv inverkan på utvecklingen av sociala färdigheter. (Sansosti et al. 2004 s.197) Sociala berättelser ämnar ge medvetenhet om och förståelse för vad, när, vem och varför i sociala situationer. Sociala berättelser bygger på individens behov och utvecklingsnivå och skrivs för att belysa en specifik situation. (Sansosti et al. 2004 s.197).

Artikel 2 beskriver vikten av PMII (Peer-Mediated Instruction and Intervention) med att den ökar sannolikheten för att personer med autismspektrum störning även på en generell nivå skall kunna använda sig av sociala färdigheter även med andra personer än de personer som varit involverade i interventionen. Det framkommer även specifika mål som PMII siktar mot. Dessa mål är att lära jämnåriga att tala och växelverka med personer med autismspektrum störningar, att öka hur ofta barn med autismspektrum störningar växelverkar med jämnåriga, att öka initiativförmågan hos jämnåriga, att växelverka med personer med autism i klassrummet, att minimera pedagogens och vuxnas stöd och att främja interaktion mellan barn med autismspektrum störningar och deras typiskt utvecklande jämnåriga. (Sperry et al. 2010 s.257)

I 'circle of friends' (3) skapar man ett stödnätverk av jämnåriga/kamrater för varje enskilt barn som uppmuntrar och ger positiv feedback. Man kan öva sociala färdigheter som barnet ännu inte uppnått eller haft möjlighet att öva. Kamraterna i 'circle of friends' blir lärda hur de skall hantera olämpligt beteende som uppkommer hos barn med autism. (Kalyva & Avramidis 2005 s.254)

Deltagarna i studien "Long-term outcome of social skills intervention based on LEGO© play" (4) lär sig först, under individuell terapi, LEGO© Club regler som innehåller samarbetsprojekt. Sedan introduceras de för en grupp jämnåriga, med och utan sociala svårigheter som sedan träffas en gång i veckan under en och en halv timme. Under den

tiden engageras barnen i att samarbeta inom LEGO© byggprojekt, skräddarsydda för deras nivå av färdigheter. Under tiden får barnen olika uppgifter som sedan analyseras. Betoningen står på verbal och icke-verbal kommunikation, gemensam uppmärksamhet, koncentration på uppgiften och gemensam problemlösning, förmågan att dela med sig och förmågan att kunna vänta på tur. Exempel på hur en session kan se ut är att ett barn får uppgiften att vara ingenjör med instruktioner. Ett annat barn kan vara leverantör och ha delarna som behövs och en tredje kan vara byggare och ha i uppgift att lägga ihop alla delar. Rollerna kan bytas under uppgiften. (Legoff & Sherman 2006 s.318)

DiSalvo & Oswald (2002) (5) tar på flera ställen i sin artikel upp vikten av att ökad insats av kamrater att växelverka med barn med autism främjar möjligheten att barn med autism tar efter kamrat förebilder. Detta främjar inläring. (DiSalvo & Oswald 2002 s.200)

Kamrater som medlare kan stöda utvecklingen av sociala färdigheter i form av integrerade lekgrupper, som kamrat-buddy eller kamrat-tutor, kamratnätverk, övningar att ge adekvata svar och övning på att inleda växelverkan. Författarna skriver också att då barn med autism oftare tar initiativ till interaktion med kamrater, kommer kamraterna antagligen att ändra sina förväntningar och också anstränga sig mera till växelverkan. (DiSalvo & Oswald 2002 s.202)

Interventionen i artikel 6 var delad i tre olika manuskript som fokuserar på tre olika sociala situationer. Ett manuskript handlade om att få deltagarens uppmärksamhet för att se en kreation av en tuschpenna och en tavla. Ett annat handlade om att be om stöd eller hjälp för att nå och öppna en ihopknäppt plastask. Ett tredje manuskript handlade om att dela med sig en leksak där deltagaren skulle erbjuda testaren en docka och sedan be att få den tillbaka. (Tetreault & Lerman 2010 s.398)

Studien i artikel 7 fokuserar på att lära barn och unga med autism spektrumstörning att göra sociala närmanden, öva diskussionsfärdigheter, lära sig sociala regler och förhållanden, att identifiera och tolka verbala och icke-verbala sociala signaler, öva

problemlösning och coping strategier och att förbättra självförtroendet. Varje träff börjar med uppvärming och slutar med feedback. Återkommande teman tillämpas regelbundet, såsom beteende vid kommunikation och interaktion, användning av ögonkontakt, att lyssna på varandra och att göra samarbetsövningar. Läxor innefattar övningar i växelverkan, såsom att ringa upp en klasskamrat eller att skriva en rapport om känslor man haft under veckan innan. (Herbrech et al. 2009 s. 328)

Sociala berättelser (8) är korta berättelser som skall hjälpa barn med autism att förstå sociala situationer. Sociala berättelser ger instruktioner om vem, vad, när, var och varför i en social situation. (Ozdemir 2010 s.1827) Sociala berättelser skall beskriva vem som är involverad, var situationen sker, vad som händer, vad som förväntas och varför. De skall också ge svar på hur man skall reagera och vad andra kan känna eller tänka i den situationen. De skall även innehålla meningar som hjälper barnet att minnas syftet och berättelsen senare. (Ozdemir 2010 s.1828)

5.3 Hur beaktas inklusion i metoderna?

Sansosti et al.2004 nämner i början av artikeln (1) att sociala berättelser tjänar en mängd olika ändamål, men att de verkar speciellt nyttiga då studeranden med autismspektrum störningar inkluderas i allmänna klasser. (Sansosti et al. 2004 s.195)

Undersökning har visat att PMII (2) effektivt kan användas för att öka social växelverkan mellan personer med autismspektrum störningar och andra. Då man tillämpar PMII på ett effektivt sätt ökar både kvaliteten och kvantiteten av social interaktion mellan personer med autismspektrumstörningar och jämnåriga. Detta kan leda till fler positiva resultat hos barn och unga med autismspektrum störningar. (Sperry et al. 2010 s.261)

Kalyva & Avramidis (2005) (3) Nämner i början av sin artikel att barn med autism verkar dra akademisk nytta av inklusion (Kalyva & Avramidis 2005 s.253). De tar också upp att brist på ändamålsenlig kamratkontakt kan leda till att barn med autism drar sig undan social kontakt eller utvecklar negativa beteenden som i sin tur ökar upplevelsen av bortstötning från jämnåriga och kamrater. Därför anser de att det är viktigt att skapa en form av växelverkan mellan barnet med autism och hans/hennes jämnåriga (Kalyva & Avramidis 2005 s.254). Författarna beskriver även nyttoaspekten av "circle of friends" för andra medverkande. Jämnåriga lär sig att förstå och stöda personer mer särskilda behov. (Kalyva & Avramidis 2005 s.255) Det bakomliggande budskapet beskrivs med att kommunikation främjar utvecklingen av sociala färdigheter och möjliggör inklusion i allmänna miljöer för barn med autism. (Kalyva & Avramidis 2005 s.255)

Med "circle of friends" vill man skapa en miljö där barnet kan vara i en vanlig och främjande kontakt med mer socialt kompetenta jämnåriga, att erbjuda en kontext där pedagogen kan fokusera på den för autism typiska störningen social interaktion, att hjälpa typiskt utvecklande jämnåriga att se att det sociala funktionshindret hos barn med autism utgör en grundläggande svårighet och att främja förståelse för kamratstöd i olika miljöer. Interventionen fungerar systematiskt i klassrummet för att skapa en stödande miljö och är delvis fördelaktig då svårigheterna i sociala färdigheter utgör det största hindret för barn med autismspektrum störningar till inklusion i allmänna skolor. (Kalyva & Avramidis 2005 s.254)

LEGO © terapi (4) går ut på att barnen samarbetar i en grupp för ett gemensamt mål. Inom sitt gemensamma projekt måste de växelverka för att göra framsteg. De övar verbal och icke-verbal kommunikation, gemensam uppmärksamhet, att hålla koncentrationen på uppgiften och gemensam problemlösning. Dessutom övar de sig i att dela med sig och att vänta på sin tur. (Legoff & Sherman 2006 s.318)

DiSalvo & Oswald (2002) (5) förklarar i sin studie att då man lär kamrater strategier för specifika sociala färdigheter för att underlätta interaktionen med barn med autism blir det lättare och mer givande att växelverka med dem. (DiSalvo & Oswald 2002 s.202)

Artikeln ”Teaching Social Skills to Children with Autism using Point-of-View Video Modeling” (6), behandlar inte inklusion i sin studie. Författarna strävar efter att med hjälp av PVOM utveckla sociala färdigheter hos barn med autism.

I artikeln ”Pilot evaluation of the Frankfurt Social Skills Training for children and adolescents with autism spectrum disorder” (7) arbetar deltagarna i grupp och gör övningar som skall stärka deras självförtroende och där de övar sig i sociala färdigheter som de kan använda sig av i vardagen. (Herbrecht et.al. 2009 s.328)

Artikel 8 beskriver olika syften som sociala berättelser använts för: a) minska aggressivt beteende, b) lära ut färdigheter för att kunna anpassa sig, c) lära sig sociala färdigheter, d) öka adekvat beteende, e) öka användningen av sociala färdigheter, f) öka användning av hälsningar och ta initiativ till lek, g) öka aktivitet vid uppgifter, h) öka adekvat beteende vid måltider, i) minska förstadier till raseriutbrott. (Ozdemir 2010 s.1828)

6 DISKUSSION

Här diskuterar jag resultaten och reflekterar över det jag kommit fram till i min analys. Jag kommer även att jämföra och tillämpa resultaten i min undersökning med den teoretiska referensramen som jag byggt upp tidigare i arbetet. Jag kommer att förhålla mig kritiskt till min undersökning och analys.

6.1 Resultatdiskussion

I min analys har jag ställt följande frågor för att få svar på mina frågeställningar som jag ställt i början av arbetet: 1) Vad upplevs som stödåtgärder? 2) Hur stöder interventionen utvecklingen av sociala färdigheter? och 3) Hur beaktas inklusion i metoderna?

6.1.1 Vad upplevs som stödåtgärder?

Två av artiklarna, nr 1 och 8, beskriver sociala berättelser som stödåtgärd, där det skrivna och ritade skall klargöra sociala situationer. Sociala berättelser skrivs efter en individs särskilda behov och kan därmed kopplas till vad Gillberg (1999) skriver om att alla barn är individer med egna behov och att det inte finns en behandling som alla kan genomgå (Gillberg 1999 s.139-140). Han poängterar att vård och habilitering måste ske efter individens resurser och behov (Gillberg 1999 s.139-140), vilket sociala berättelser bygger på. Gillberg (1999) tar även upp att för att kunna utveckla barnets intellektuella-, tal- och sociala förmågor krävs även övning och utveckling i alla grundläggande funktioner som bordsskick, att gå på toaletten, hygien, klä på och av sig m.m. I samband med övning av dessa basala kunskaper kan man samtidigt öva sociala färdigheter (Gillberg 1999 s.155-157). Sociala berättelser kan skrivas och tillämpas för vilken situation som helst som behöver klargöras för en person med autism.

Tre andra artiklar, nr 3, 4 och 7, tar upp stödåtgärder som sker i grupp där interventionen sker i växelverkan med andra människor. Personer med autism måste mer ingående än andra läras om hur man umgås och relaterar till andra människor, hur man talar och kommunicerar vilket Gillberg (1999) påpekar (Gillberg 1999 s.151). Deltagarna i interventionerna placeras i grupper för att öva upp kommunikationsförmågan och utveckla sina sociala färdigheter. I grupperna blir de tvungna att växelverka med de andra och utvecklar därmed sina sociala färdigheter.

Artiklarna 2, 3 och 5 presenterar studier där kamratstödet varit den centrala delen i interventionen. Under uppsikt av pedagog har jämnåriga fungerat som stöd och modell för att främja utvecklingen av sociala färdigheter. Från detta kan man dra kopplingar till det Wing (1998) talar om att man skall uppmuntra barn till att bli mer sociala, men att man skall begränsa omogna och överdrivet vänliga försök till sociala närheten (Wing 1998 s.106). Jämnåriga kamrater som stöd finns till för att styra barnet med autism till en positiv och främjande social växelverkan.

Artikel nr 6, vars stödåtgärd är att barnet med autism skall se en videosnutt filmat ur en specifik synvinkel och ta modell för att lära sig specifika sociala färdigheter, skiljer sig mest av artiklarna då interventionen sker med hjälp av ett tekniskt hjälpmedel. Gillberg (1999) skriver hur personer med autism mer ingående än andra måste läras hur man umgås och relaterar till andra människor, hur man talar och kommunicerar (Gillberg 1999 s.151).

De mest positiva resultaten fick artiklarna 4 och fem i sina undersökningar medan resultaten i artikel 6 visade att interventionen inte var övertygande som stödåtgärd för utveckling av sociala färdigheter.

Wing (1998) skriver att redan små gester som att kunna skaka hand och säga tack kan hjälpa barn med autism att bli mer socialt accepterade (Wing 1998. s.104-105). Alla dessa interventioner strävar efter att utveckla sociala färdigheter. Autism är ett kroniskt handikapp men med habilitering kan man göra stora framsteg. Kerola et al. (2001) skriver att det måste ske en kontinuerlig inläring, där tyngdpunkten ligger på upprätthållande och utveckling av kommunikation (Kerola et al. 2001 s.145).

6.1.2 Hur stöder interventionen utvecklingen av sociala färdigheter?

Man kan se tydliga skillnader och paralleller mellan artiklarna, då det handlar om hur interventionerna stöder utvecklingen av sociala färdigheter.

Man kan se likheter mellan artiklarna 1 och 8 som båda tar upp sociala berättelser. De bidrar till utveckling av sociala färdigheter med att ge svar på vem, vad, när, var och varför i sociala situationer. Detta kan man koppla samman med det som Salmivalli (2008) presenterar som ett socialt skickligt beteende som är en effektiv och en för situationen lämplig verbal eller icke verbal verksamhet på vilken andra människor reagerar positivt (Salmivalli 2008 s.79). Han menar även att de sociala färdigheterna på samma gång är bundna till situationen, där hur och när är viktiga faktorer för sammanhanget (Salmivalli 2008 s.79).

Sociala berättelser har även som syfte att kunna anpassas till olika situationer på alla planer i vardagen. Detta bidrar till social förståelse och insikt i hur man kan använda sociala färdigheter i olika situationer (Howley & Arnold 2005 s.18). Social förståelse kan enligt Howley & Arnold (2005) definieras som en förståelse av det bakomliggande budskapet som stöder den sociala interaktionen. Den bygger på förståelsen av de tydliga och de underförstådda reglerna i vardagliga sociala möten. Det kräver en kunskap om var och när man skall använda sig av sina sociala färdigheter. (Howley & Arnold 2005 s.20)

I artiklarna 2, 3 och 5 stöder interventionen den sociala utvecklingen genom att lära jämnåriga kamrater att växelverka och finnas till som stöd för barn med autism. Dessa interventioner kan man koppla till social förståelse som främst utvecklas i växelverkan med andra människor (Howley & Arnold 2005 s.18). Social förståelse beskrivs av Howley & Arnold (2005) med att den bygger på insikten i hur man kan använda sociala färdigheter i olika situationer. För att kunna använda sig av sina sociala färdigheter krävs dock en kunskap om var och när man skall använda dem. (Howley & Arnold 2005

s.18) Ett av målen i artiklarna är att kunna använda färdigheterna deltagarna lärt sig även i vardagen.

Interventionerna i artiklarna 4 och 7 sker i grupp, där deltagarna samarbetar både verbalt och icke-verbalt för att nå ett gemensamt mål. De ska inom gruppen öva att växelverka för att utveckla sina sociala färdigheter. Barnen övar sig i att göra sociala närmanden och lär sig sociala regler och förhållanden. Dessa metoder bygger på samma teori som Howley & Arnold (2005) lägger fram. Han menar att det är viktigt att utveckla färdigheter i social växelverkan då livets många händelser sker i interaktion med andra (Howley & Arnold 2005 s.15). För att vara fullt inkluderad i sociala aktiviteter är det avgörande för en individ att utveckla någon form av social kompetens (Howley & Arnold 2005 s.15) vilket dessa metoder strävar efter att göra.

Då de flesta händelser och situationer i vardagen kräver växelverkan med andra människor (Kauppila 2005 s.20) lägger interventionerna i artiklarna 4 och 7 stor vikt på att utveckla växelverkan deltagarna emellan. Interventionerna strävar även efter att kunskaperna i sociala färdigheter som lärs in under interventionen även skall kunna användas i vardagens olika miljöer. Kauppila (2005) definierar sociala färdigheter som socialt acceptabelt inlärt beteende som skapar förutsättningar för konstruktiv växelverkan människor emellan . Beteendet ger positiva resultat och hjälper att undvika negativa konsekvenser (Kauppila 2005 s.125).

Artikel 6 skiljer sig markant från de andra i.o.m. att interventionen sker med ett tekniskt hjälpmedel. Barnet med autism skall se en videosnutt och av den få kunskap om hur man kan handla i en social situation. Syftet med interventionen är att lära sig sociala färdigheter som är avgörande för att kunna delta och njuta av den sociala världen (Howley & Arnold 2005 s.13). Problemet i interventionen är att sociala färdigheter endast uppfyller sin funktion då individen har kunskap om vilken kontext de skall användas i. Barnen i interventionen behöver någon form av förståelse om hur och var dessa färdigheter bör användas (Howley & Arnold 2005 s.16-17). Barnen som deltar i interventionen får ingen social förståelse som bygger på insikten i hur man använder sig

av sociala färdigheter i olika situationer eftersom detta främst utvecklas i växelverkan med andra människor (Howley & Arnold 2005 s.18).

6.1.3 Hur beaktas inklusion i metoderna?

Gemensamt för interventionerna i min studie är att de strävar till att förse barn med autism med de nödvändiga förutsättningar och det stöd de behöver för att utvecklas (Madsen 2006 s.178). Vissa av interventionerna uppnår dessa mål bättre än andra.

Av de flesta artiklarna kan man tolka inklusion som ett av målen för interventionen. Sociala berättelser som intervention beskrivs i artiklarna 1 och 8 som en mångsidig stödåtgärd. Syftet varierar från fall till fall och är ofta delar i en helhet som kan leda till ökad inklusion. Sociala berättelser skrivs efter individens behov för att klargöra ett tema och på såvis öka inklusionen (Murto et al. 2001 s.39). För att uppnå inklusion är det viktigt att pedagogen är flexibel och kan se det individuella barnets behov (Smith 1998. s.309) vilket jag anser sker i interventioner med sociala berättelser. Pedagogen arbetar tillsammans med barnet för att stöda utvecklingen av sociala färdigheter och har insikt i barnets grundläggande problematik (Smith 1998 s.309).

Interventionerna i artikel 3 och 5 har syftet att hos jämnåriga kamrater öka förståelsen för personer med autism. Interventionen i artikel 5 strävar också efter att öka kommunikation vilket främjar utvecklingen av sociala färdigheter och möjliggör inklusion i allmänna miljöer för barn med autism (Kalyva & Avramidis 2005 s.255). Artiklarna 2, 3 och 5 beskriver kamratstödet som det vesäntliga i interventionen. Med det vill de främja positiva attityder och socialt samspel (Murto et al. 2001 s.19). Man vill inte att alla ska behandlas lika utan att man skall lära sig att värdesätta olikheter i samhället (Murto et al. 2001 s.21, Smith 1998. s.309). Man kan koppla det till Murto et al. (2001) som nämner att man med inklusion även vill utveckla färdigheter och förmågor i samhället så att dess medlemmar växer till aktiva medlemmar av samhället (Murto et al. 2001 s.19).

Man kan även koppla interventionerna till Madsen (2006) som skriver att exkludera barn ur sociala gemenskaper anses hämma inläringen och utvecklingen och social inklusion anses därför bemöta segregering och motverka exkludering (Madsen 2006 s.178-179). Madsen (2006) har även lagt upp tre mål för social inklusion. Dessa innefattar ”att utöva och differentiera normalitetsförväntningar, att utveckla social mångfald och att skapa betingelser för allas sociala deltagande” (Madsen 2006 s.178). Detta anser jag att interventionerna i artikel 2, 3 och 5 bidrar till då de använder sig av kamratstöd.

Själva inklusionsbegreppet kommer inte upp i Sperry et al. (2010) (2) men man kan läsa att det är ett av målen då interventionen ämnar öka både kvaliteten och kvantiteten i social växelverkan. Deltagarna i ”KONTAKT” (7) arbetar i grupper och övar sociala färdigheter som de skall kunna använda sig av i vardagen. Detta strävar de till även i artikel 4, där deltagarna samarbetar runt ett projekt med LEGO © klossar. I ”circle of friends” sker interventionen i grupper med både barn med autism och utan. Interventionerna som sker i grupp (artiklarna 3, 4 och 7) bygger på att ge barnen de sociala färdigheter och resurser de behöver för att klara sig i vardagens olika miljöer (Madsen 2006 s.178-179). Med interventionerna i grupp försöker man även röja undan eller åtminstone minska hinder för delaktighet (Murto et al. 2001 s.16).

Artikel 6 tar inte upp inklusion i sin intervention. Författarna strävar efter att lära ut specifika sociala kunskaper eller färdigheter. Det är svårt att se inklusion som ett syfte i metoden eftersom själva interventionen sker med hjälp av video. Man kan ändå tolka viljan att utveckla de sociala färdigheterna i barnet som, efter en lång process, kan leda till socialt samspel som kan bidra till inklusion (Murto et al. 2001 s.19).

6.2 Metoddiskussion

I mitt examensarbete hade jag som syfte att ta reda på vad som uppfattas som stödåtgärder i utvecklingen av sociala färdigheter hos barn med autism och hur dessa stödåtgärder beaktar inklusion. För att nå mitt syfte ställde jag frågorna: 1. Vad uppfattas som stöd i utvecklingen av sociala färdigheter hos barn med autism? och 2. Hur beaktas inklusion i metoder som socionomen använder för att främja utvecklingen av sociala färdigheter hos barn med autism?

För att få svar på mina frågeställningar har jag gjort en litteraturundersökning. Jag började med att bena ut sökord som är relevanta för frågeställningarna och gjorde sedan sökningar i olika databaser för att hitta lämpliga artiklar för min undersökning. Det var relativt lätt att hitta sökord som passade frågeställningarna. För att få en koppling till socialpedagogiken övervägde jag att använda delaktighet och inklusion som centrala begrepp. På grund av tidsbrist valde jag att endast ta med inklusion, så att arbetet inte skulle bli för brett eller för ytligt.

Att söka reda på relevanta artiklar var ett tidskrävande jobb. Många kombinationer av sökord gav mig artiklar som grundade sig på medicinsk forskning vilket var irrelevant för min undersökning. De flesta resultat som jag har haft användning av fick jag då jag använde olika kombinationer av autism, children och social skills. Slutligen valde jag åtta vetenskapliga artiklar till min undersökning.

Som analysmetod valde jag att göra en innehållsanalys. Narrativ analys var ett alternativ i ett tidigt skede men jag valde att göra en innehållsanalys för att jag ansåg att den var bättre lämpad för mina artiklar och mitt syfte. Narrativ analys som metod används främst då materialet man undersöker består av berättelser av något slag.

Jag började med att noggrant läsa igenom artiklarna och bena ut det väsentliga innehållet i dem. Sedan kategoriserade jag texten i olika teman som resulterade i tre kategorier: 1. Vad upplevs som stödåtgärder? 2. Hur stöder interventionen utvecklingen

av sociala färdigheter? och 3. Hur beaktas inklusion i metoderna? Därefter fyllde jag kategorierna med väsentligt innehåll från artiklarna och jämförde artiklarna med varandra för att hitta likheter och skillnader mellan dem. Till sist sökte jag förklaringar och kopplade resultaten till min teoretiska referensram.

Resultaten jag fick i min undersökning visar att det finns olika former av åtgärder som används som stöd i utvecklingen av sociala färdigheter hos barn med autism. Interventioner som framkom i min undersökning var sociala berättelser, interventioner med tyngd på kamratstöd, gruppinterventioner och intervention med hjälp av video.

Sociala berättelser skrivs efter individens behov, för att göra klarhet i ett ämne. De ämnar ge svar på vad, när, vem och varför i sociala situationer. I interventionerna med tyngd på kamratstöd fungerar jämnåriga som modell och stöd för barnet med autism. De interventionerna poängterar även att kamraterna får en förståelse för personer med särskilda behov. I gruppinterventionerna deltog barn med och utan autism i grupper där de fick öva sociala färdigheter. Interventionerna strävade efter att deltagarna skall kunna använda sig av sina inlärd sociala färdigheter i vardagen. En intervention handlade om att barnet med autism genom att se på en videosnutt skulle lära sig specifika sociala färdigheter, vilket visade sig vara en mindre effektiv stödåtgärd för utvecklingen av sociala färdigheter.

Interventionerna beaktar i olika grad begreppet inklusion. Gemensamt för interventionerna är att de strävar efter att ge barn med autism kunskaper för att utveckla sociala färdigheter. Vissa av interventionerna uppnår dessa mål bättre än andra. Sociala berättelser skrivs efter individens behov och resurser. Därmed kan en social berättelse anpassas till olika situationer och bidra till inklusion. Interventionen med tyngd på kamratstöd vill främja positiva attityder och socialt samspel. De strävar efter att öka kommunikationen mellan barn med och utan autism, vilket främjar utvecklingen av sociala färdigheter hos barn med autism och kan bidra till ökad inklusion. Också genom att inkludera barnen i en social gemenskap bidrar interventionerna till ökad inklusion.

I gruppinterventionerna övar deltagarna sociala färdigheter som de sedan skall kunna använda sig av i vardagens olika miljöer. Ett väsentligt mål är att öka både kvaliteten och kvantiteten i social växelverkan, vilket då det kommer i användning i vardagen, bidrar till ökad inklusion. Gruppinterventionerna bygger på att ge barnen de sociala färdigheter och resurser de behöver för att klara sig i vardagens olika situationer. Interventionerna ämnar minska eller röja undan hinder för delaktighet.

Jag är nöjd med undersökningen och resultaten jag har fått. Resultaten av min undersökning motsvarar syftet och jag anser att jag har fått svar på de frågor jag ställde i början av arbetet. Ett större antal artiklar hade ändå gett undersökningen större generaliserbarhet.

6.3 Avslutande diskussion

Examensarbetet som process har gett mig en stor insikt i problematiken med social interaktion hos personer med autism. Svårigheterna ligger djupt och för att en optimal habilitering skall kunna genomföras krävs det att barnet i ett tidigt skede får en diagnos. Metoderna för att stöda ett barn med autism till att utveckla sina sociala färdigheter är många och man måste utgå från varje individs behov och resurser för att uppnå positiva resultat. Den professionella har ett ansvar i inklusionsprocessen i vilken utvecklingen av sociala färdigheter är en stor faktor. Socionomen som arbetar på daghem, i skolor, inom eftermiddagsverksamhet, inom fritidssektorn el. dyl. har nytta av att veta hurdana åtgärder som finns för att stöda barn med autism till att utveckla sina sociala färdigheter. Socionomen kan vara en aktiv part i att hitta en lämplig interventionsmetod och i förverkligandet av interventionen. Detta fodrar att socionomen har kunskap om den grundläggande problematiken i autismspektrum störningar och har insyn i relevanta interventionsmetoder. Utöver detta bör socionomen ha omfattande kunskap om den specifika individens utvecklingsbehov, resurser och begränsningar.

6.4 Fortsatt forskning

Olika tankar om fortsatt forskning har dykt upp då jag gjort min undersökning. Det som jag blev mest intresserad av är hur livet ser ut för en vuxen person med autism, som i barndomen genomgått någon form av intervention. Hur har interventionen påverkat personens liv? Har personen kunnat använda sig av de sociala färdigheterna som han/hon lärt sig under interventionen? Har interventionen bidragit till ökad inklusion för personen?

Man kunde även undersöka ett föräldraperspektiv till interventionerna. Hur påverkas föräldrarna av att deras barn med autism deltar i en intervention för att främja utvecklingen av sociala färdigheter? Hur kan föräldrarna till ett barn med autism bidra till deras barns utveckling och upprätthållande av sociala färdigheter?

KÄLLOR:

Booth, Wayne C. Colomb, Gregory G. Williams Joseph M. 2004. *Forskning och skri-vande. Konsten att skriva enkelt och effektivt*. Lund: Studentlitteratur. 288 s.

Cohen, Shirley. 2000. *Fokus på autism : vad vi vet, vad vi inte vet och vad vi kan göra för att hjälpa barn med autism*. Stockholm : Cura

DiSalvo, Carla A. Oswald, Donald P. 2002. Peer-Mediated Interventions to Increase the Social Interaction of Children with Autism: Consideration of Peer Expectancies. *Focus on Autism and Other developmental Disabilities* Vol.17 No. 4 s.198-207

Friberg, Febe. 2006. *Dags för uppsats. Vägledning för litteraturbaserade examensarbeten*. Lund: Studentlitteratur. 154 s.

Gillberg, Christopher. 1999. *Autism och autismliknande tillstånd hos barn, ungdomar och vuxna*. Stockholm : Natur och Kultur.

Herbrecht, Evelyn. Poustka, Fritz. Birnkammer, Sabine. Duketis, Eftichia. Schlitt, Sabilne. Schmötzer, Gabriele. Bölte, Sven. 2009. Pilot evaluation of the Frankfurt Social Skills Training for children and adolescents with autism spectrum disorder. *European Child & Adolescent Psychiatry* Vol.18, No.6 s.327-335

Hautamäki, Jarkko. Lahtinen, Ulla. Moberg, Sakari. Tuunainen, Kari. 2001. *Erityispedagogiikan perusteet*. Porvoo: WSOY. 263 s.

Howley, Marie. Arnold, Eileen. 2005. *Revealing the Hidden Social Code, Social Stories™ for People with Autistic Spectrum Disorders*. London. Jessica Kingsley Publishers.160 s.

Ikonen, Oiva. 1998. *Kehitysvammaisten opetus. Mitä ja miten?*. Helsinki: Kehitysvammaliitto. 491 s.

Jakobsen, Dag Ingvar. 2007. *Förståelse, beskrivning och förklaring. Introduktion till samhällsvetenskaplig metod för hälsovård och socialt arbete*. Lund: Studentlitteratur. 316 s.

Kalyva, Efrosini. Avramidis, Elias. 2005. Improving Communication Between Children with Autism and Their Peers Through the 'Circle of Friends': A Small-scale Intervention Study. *Journal of Applied Research in Intellectual Disabilities* Vol.18 s.253-261

Kauppila, Reijo A. 2005. *Vuorovaikutus- ja sosiaaliset taidot*. Jyväskylä. PS-Kustannus. 219 s.

Kerola, Kyllikki. Kujanpää, Sari. Timonen, Tero. 2001. *Autismikuntoutus*. andra upplagan. Jyväskylä. PS-kustannus. 350 s.

Klasén McGrath, Monica. 2009. a. Autismspektrumet. Autism och Aspergerförbundet. Publicerad 2009. Tillgängligt: <http://autism.se/content1.asp?nodeid=19410> Hämtad 16.3.2011.

Klasén McGrath, Monica. 2009. b. Autism. Autism och Aspergerförbundet. Publicerad 2009. Tillgängligt: <http://autism.se/content1.asp?nodeid=19407> Hämtad 16.3.2011.

Klasén McGrath, Monica. 2009. c. Aspergers syndrom. Autism och Aspergerförbundet. Publicerad 2009. Tillgängligt: <http://autism.se/content1.asp?nodeid=19408> Hämtad 16.3.2011.

Klasén McGrath, Monica. 2009. d. Atypisk autism. Autism och Aspergerförbundet. Publicerad 2009. Tillgängligt: <http://autism.se/content1.asp?nodeid=19409> Hämtad 16.3.2011.

Klasén McGrath, Monica. 2009. e. Desintegrativ störning. Autism och Aspergerförbundet. Publicerad 2009. Tillgängligt: <http://autism.se/content1.asp?nodeid=19411> Hämtad 16.3.2011.

Kristiansen, Søren. 2000. *Att förklara autism. Myt och verklighet i autisms idéhistoria*. Stockholm: Natur och Kultur. 221 s.

Legoff, Daniel B. Sherman, Michael. 2006. Long-term outcome of social skills intervention based on LEGO© play. *SAGE Publications and The National Autistic Society*, Vol. 10 No. 4 s.317-329

Madsen, Bent. 2006. *Socialpedagogik. Integration och inklusion i det moderna samhället*. Lund: Studentlitteratur. 301 s.

Murto, Pentti. Naukkarinen, Aimo. Saloviita, Timo. 2001. *Inklusion haaste koululle*. Jyväskylä. PS-Kustannus. s.203

Nyberg, Rainer. 2000. *Skriv vetenskapliga uppsatser och avhandlingar med stöd av IT och internet*. 4 uppl. Lund: Studentlitteratur. 254 s.

Ozdemir, Selda. 2010 Social stories: an intervention technique for children with Autism. *Procedia Social and Behavioral Sciences* Vol.5 s.1827-1830

Peeters, Theo. 1998. *Autism. Från förståelse till praktisk pedagogik*. Stockholm: Liber. 232 s.

Salmivaalli, Christina. 2008. *Kaverien kanssa, Vertaissuhteet ja sosiaalinen kehitys*. Jyväskylä. PS-Kustannus. s.240

Sansosti, Frank J. Powell-Smith, Kelly A. Kincaid, Donald. 2004. A Research Synthesis of Social Story Interventions for Children with Autism Spectrum Disorders. *Focus on Autism and Other Developmental Disabilities* Vol.19, No. 4 s.194-204

Smith, John David. 1998. *Inclusion. Schools for all students*. Belmont: Wadsworth Publishing Company. 357 s.

Sperry, Laurie. Neitzel, Jennifer. Engelhardt-Wells, Katie. 2010. Peer-Mediated Instruction and Intervention Strategies for Students with Autism Spectrum Disorders. *Preventing School Failure* Vol. 52, No.4 s.256-264

Tetreault, Allison Serra. Lerman, Dorothea C. 2010. Teaching Social Skills to Children with Autism using Point-of-View Video Modeling. *Education and Treatment of children* Vol. 33, No. 3 s.395-419

Wing, Lorna. 1998. *Autismspektrum. Handbok för föräldrar och professionella*. Stockholm: Cura. 254s.

BILAGA 1.

Tabell 1. Resultat av artikelsökning

Sökbas	Sökord	Antal träffar	Antal använda artiklar
ProQuest	Autism AND children (and "social skills" and "social interaction") Abstract 2000-2011	6	0
Ebsco	Autism and children (and "social skills" and "social interaction") (not high-functioning and not asperger) 2000-2011	23	0
Ebsco	Autism AND interaction AND children AND "social skills" 2000-2011	36	0
Sage	Autism and children (abstract) and "social skills" and "social interaction" (Abstract) 2000-2011	4	1
Sage	Autism and children (Abstract) and "social skills" not asperger (abstract) and participation 2000-2011	16	0
Science Direct	Autism and child* and "social skills" (abstract) 2000-2011	24	1
Arto	Autism AND barn? AND social interaktion	1	0
Arto	Autismi AND laps? AND "sosiaalinen vuorovaikutus" 2000-2011	2	0
Google scholar	Autism children "social skills" "social interaction" 2000-2011	11	0
Sage	Autism and children (Abstract) and "social skills" (Abstract) and participation 2000-2011	21	0
Ebsco	Autism and children (Abstract) and "social skills" (abstract) and "social interaction" 2000-2011	13	6
ProQuest	autism and children (ab) and inclusion and "social competence" 2000-2011	23	0

ProQuest	autism and children (ab) and inclusion (ab) and “social skills”	9	0
EBSCO	autism and children (ab) and “social skills” (ab) and inclusion	16	0
Sage	autism and children and “social skills” and inclusion	9	0
Science Direct	Autism and child* and “social skills” and inclusion (ab) 2000-2011 (social sciences)	3	0

BILAGA 2.

Tabel 2. Artikelöversikt

Författare, tidskrift	Titel	Syfte	Metod	Resultat
Frank J. Sansosti, Kelly A. Powell-Smith, Donald Kincaid, Focus on Autism and Other Developmental Disabilities 2004 Vol.19, No.4	A Research Synthesis of Social Story Interventions for Children with Autism Spectrum Disorders (artikel 3)	sammanfattning av tillgänglig forskning om Sociala berättelser och deras effektivitet för att fostra barn med autism spektrum störningar.	Recension av tio publicerade artiklar om intervention med hjälp av Sociala berättelser för barn med autism spektrum störningar.	Studien visade en effekt av interventionen med Sociala berättelser på en mängd barn med autism spektrum störningar.
Laurie Sperry, Jennifer Neitzel, Katie Engelhardt-Wells, Preventing School fsliore Vol. 52, No.4	Peer-Mediated Instruction and Intervention Strategies for Students with Autism Spectrum Disorders (artikel 2)	Att presentera hur man kan främja lyckad interaktion med hjälp av kamratstöd för personer med ASS genom användning av PMII.	Litteraturstudie	Då man tillämpar PMII på ett effektivt sätt ökar social växelverkan mellan personer med ASS och andra.
Efrosini Kalyva, Elias Avramidis, Journal of Applied Research in Intellectual Disabilities 2005, Vol.18	Improving Communication Between Children with Autism and Their Peers Through the 'Circle of Friends': A Small-scale Intervention Study (artikkel 1)	Undersöka effekten av denna undersökning på att förbättra kommunikations (och slutligen sociala) färdigheter hos förskolebarn med autism.	The 'circle of friends' tillämpades på fem barn med diagnosen autism i 30min. en gång i veckan i en daghemsmiljö under en period på 3 mån. 3 av barnen deltog i undersökningen och 2 i kontrollgruppen.	Barnen i interventionsgruppen hade en markant mängd färre misslyckanden och högre grad av framgång i uppföljningen än barnen i kontrollgruppen.
Daniel B. Legoff, Michael Sherman, SAGE Publications	Long-term outcome of social skills intervention	Att först utvärdera ifall LEGO© terapi har förbättrade	En grupp barn (N=60) med ASS fick LEGO© terapi	Barnen som genomgick LEGO© terapi visade relativt

and The National Autistic Society, 2006 Vol. 10 No. 4	based on LEGO© play (artikel 4)	positiva effekter jämfört med andra metoder av intervention och ifall fördelar skulle uppstå över en längre period och spridas till ett bredare vidd av färdigheter och social utveckling.	och jämfördes med en motsvarande grupp som inte fick LEGO© terapi.	större förbättring i en vitt omfång av sociala färdigheter. Dessutom visar de en förminskning i typiskt autistiska beteenden över en tidsperiod på tre år.
Carla A. DiSalvo, Donald P. Oswald, Focus on Autism and Other developmental Disabilities 2002 Vol.17 No. 4	Peer-Mediated Interventions to Increase the Social Interaction of Children with Autism: Consideration of Peer Expectancies (artikel 5)	En översikt av undersökning gjord om jämnåriga som medlare i träning av sociala färdigheter för barn med autism.	Först diskutera interventioner som arrangerar en situation sedan interventioner där kamrater inleder och uppmuntrar, sedan interventioner ändrar kamraters förväntningar till barn med autism. Sist diskuteras jämförande studier.	Alla studier visade betydliga förbättringar i sociala färdigheter. Dessa varierade i stor grad både mellan studierna och deltagarna.
Allison Serra Tetreault, Dorothea C. Lerman, Education and Treatment of children 2010 Vol. 33, No. 3	Teaching Social Skills to Children with Autism using Point-of-View Video Modeling (artikel 6)	Att undersöka effektiviteten av att barn med autism tar model från video som är filmat ur en specifik vinkel och därmed lär sig att ta initiativ och upprätthålla social interaktion till andra människor.	Tre barn med mild-måttlig till grav autism lärs att ta ögonkontakt och engagera sig muntligt utan stöd av testaren med hjälp av POV.M.	POVM kan vara en framgångsrik metod i att lära ut sociala färdigheter men det finns begränsningar i interventionen.
Evelyn Herbrecht, Fritz Poustka, Sabine Birnkammer, Eftichia Duketis, Sabilne Schlitt, Gabriiele Schmötzer, Sven	Pilot evaluation of the Frankfurt Social Skills Training for children and adolescents with autism spectrum disorder	Att undersöka effektiviteten av en gruppbaserad öppenvårdsåtgärd ("KONTAKT"). Programmet ämnar förbättra kommunikation,	Deltagarna delas in i grupper på som träffas varje vecka eller varannan vecka i 1½h. KONTAKT följer ett strukturerat schema med	Resultaten visar att KONTAKT kan vara till nytta i förbättring av sociala färdigheter, att fungera på ett allmänt plan och i att minska autistiskt

Bölte, European Child & Adolescent Psychiatry 2009 Vol.18, No.6	(artikel 7)	sociala färdigheter och minska autistiskt beteende hos barn och unga med autism spectrum störningar.	obligatoriska, oregelbundna och flexibla element. Deltagarna får läxor som stöder programmet.	beteende med antydning till stabilitet på långsikt.
Selda Ozdemir, Procedia Social and Behavioral Sciences 2010 Vol.5	Social stories: an intervention technique for children with Autism (artikel 8)	Att ge information om hur man kan skriva och använda sociala berättelser som en interventionsteknik och undersöka teoretisk bakgrund om interventionen.	En litteraturstudie.	En beskrivning över hur man kan skriva och tillämpa sociala berättelser och information över effektiviteten av sociala berättelser